

**Η ενεργειακή κρίση
και το γεωπολιτικό
τοπίο στην
Ανατολική Μεσόγειο**

Μ.Λ.ΜΥΡΙΑΝΘΗΣ, PH.D.

Τα αίτια και η εκδήλωση της ενεργειακής κρίσης

Η κρίση σχετίζεται με την πανδημία *

Εκδηλώθηκε, με απότομη αύξηση της ενεργειακής ζήτησης, μετά την σταδιακή άρση του lockdown όταν οι τιμές αερίου είχαν καταρρεύσει τον Απρίλιο 2020, ανακάμπτοντας τον Δεκέμβριο του 2020, με το 1^ο κύμα αυξήσεων.

Το 2^ο κύμα αυξήσεων οφείλεται στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Ανάλογη, αλλά μικρότερης διάρκειας και έντασης, ήταν η συμπεριφορά των τιμών του πετρελαίου.

* COVID 19 του Κορωνοϊού SARS-COV-2, που αναγνωρίστηκε τον Δεκέμβριο του 2019 στην πόλη Ουχάν, της Κίνας

Παρατηρώντας την διακύμανση των τιμών του φυσικού αερίου σε βαθος εικοσαετίας, με βάση αναφοράς τον κόμβο *Henry Hub* των ΗΠΑ, διαπιστώνονται τα παρακάτω:

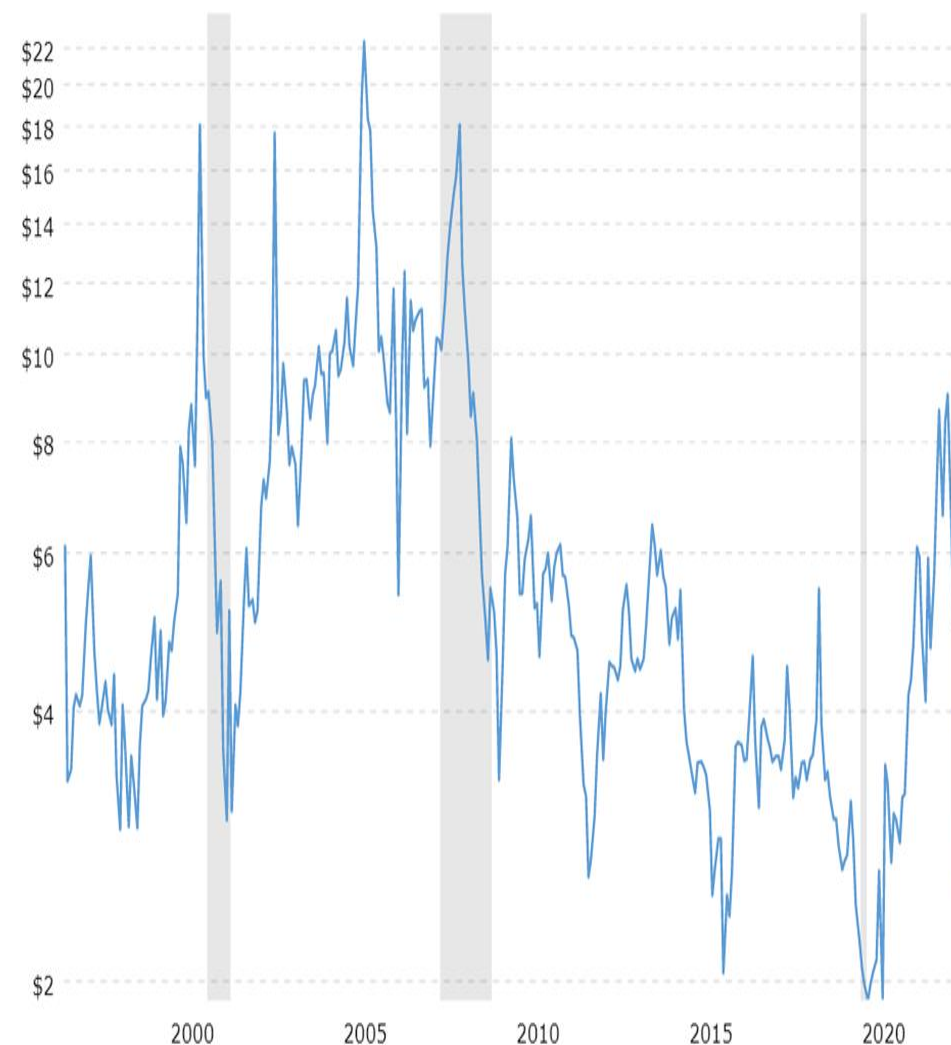
Η 1^η περίοδος 2000-2008 εμφανίζει με τις υψηλότερες τιμές, το 2000, 2003, 2005 και 2008 εμφανή περιοδικότητα ~ 3 ετών. Η μέγιστη τιμή του 2005 δεν έχει ξεπεραστεί έκτοτε, ούτε και με την πρόσφατη ενεργειακή κρίση που έφτασε στο 41% της τιμής του 2005.

Την 2^η δεκαετία 2010-2022 εξακολουθεί η περιοδικότητα με~ συχνότητα 4 ετών και μέγιστες τιμές το 2009, 2014, 2018 και 2022.

Από την έναρξη της ενεργειακής κρίσης την άνοιξη του 2020 μέχρι το μέγιστο τον Απρίλιο του 2020 οι τιμές εκτοξευτήκαν κατά 183%. Αυτό ήταν το 1^ο κύμα ανατιμήσεων του φυσικού αερίου.

Το 2^ο κύμα ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2021 με την Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και τις συνακόλουθες κυρώσεις που της επιβλήθηκαν. Το μέγιστο των τιμών του φυσικού αερίου σημειώθηκε τον Αύγουστο του 2022 και η ανατίμηση της τιμής του φυσικού αερίου ανήλθε στο 316%.

Τιμές φυσικού αερίου 1997-2023

Η Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο 2021, βρήκε τις τιμές αργού πετρελαίου στα 92 USD/bbl, Το lockdown τον Απρίλιο 2020, τις είχε ρίξει στα 20 USD/bbl,

Με την έναρξη της εισβολής, το αργό πέρασε στα 118 USD/bbl, διατηρήθηκε εκεί για δύο μήνες και, αποκλιμακώθηκε στα 90 USD/bbl. Εως σήμερα κινείται στη ζώνη 80-90 USD/bbl.

Ο πόλεμος της Ουκρανίας δημιούργησε, μικρή σε διάρκεια, αλλά μη διατηρήσιμη αύξηση τιμών.

Οι κυρώσεις δημιούργησαν δραματική ανακατανομή στην αγορά προσφοράς πετρελαίου, με σταδιακή υποκατάσταση το 2022, του Ρωσικού αργού και προϊόντων διύλισης (κυρίως diesel), από άλλους προμηθευτές.

Τιμές πετρελαίου Brent 2018-2023

OPEC Projects Oil Demand to Reach 12M Barrels Per Day by 2045

The actual and projected demand for OPEC oil from 2019 to 2045 (in million barrels per day).

Chart: Matthew Clark • Source: OPEC • Created with Datawrapper

Η πρόσφατη ενεργειακή κρίση είναι συγκρίσιμη εκείνης του 1970.

Ενεργειακή κρίση 1970

Αύξηση της τιμής πετρελαίου: **360%**

Αύξηση της τιμής του αερίου: **460%**

Η κρίση της δεκαετίας 1970 ήταν κρίση τιμών πετρελαίου που προκλήθηκε από τον ΟΠΕΚ και την Ιρανική επανάσταση.

Μετα την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 η Αμερική σταδιακά απεξαρτηθηκε από το πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής.

Μετα την επανάσταση των σχιστολιθικών υδρογονανθράκων, το 2018, Οι ΗΠΑ κατέκτησαν την 1η θέση στην παγκόσμια παραγωγή ξεπερνώντας Ρωσία και Σαουδική Αραβία.

Ενεργειακή κρίση 2022

Αύξηση της τιμής πετρελαίου:

1^ο κύμα **460%** (αρση lockdown),

2^ο κύμα **128%** (εισβολή στην Ουκρανία)

Αύξηση της τιμής του αερίου:

1^ο κύμα **183%** (αρση lockdown),

2^ο κύμα **316%** (εισβολή στην Ουκρανία)

Η πρόσφατη κρίση είναι κυρίως κρίση αερίου λόγω της κυριαρχίας του Ρωσικού οιονει ολιγοπωλίου στον εφοδιασμό της Ευρώπης με αεριαγωγούς.

Υποκατάσταση επιχειρείται με το LNG, με 60 FSRUs και 200 LNG τερματικά διεθνώς και με αποθηκευτικούς χώρους. Επιπλέον, 200 νέα projects βρίσκονται σε εξέλιξη, εκ των οποίων τα 84 είναι πλωτά.

Η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί πρόκληση και ευκαιρία, για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

1. Εκκρεμότητα επίλυσης του Κυπριακού
2. Οριακές Έλληνο-Τουρκικές σχέσεις
3. Δομικός αναπροσανατολισμός της Τουρκίας
4. Η «Παγωμένη» κρίση διαρκείας στην Λιβύη
5. Η Οικονομική κρίση στην Αίγυπτο,
6. Εντάσεις μεταξύ Ισραήλ-Παλαιστινίων
7. Αμφιλεγόμενη απαγκίστρωση των ΗΠΑ από την περιοχή
8. Αυξημένη παρουσία της Κίνας (ως soft power)
9. Πυρηνικές φιλοδοξίες του Ιραν, ως παράγων αποσταθεροποίησης

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

1. Ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων στην Κυπριακή ΑΟΖ
2. Ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων στο Ισραήλ
3. Ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων στην Αίγυπτο
4. Θετικές προοπτικές για τους Ελληνικούς υδρογονάνθρακες
5. Τακτική αναδίπλωση, με σταθερή στρατηγική της Τουρκίας
6. Συμφωνία οριοθέτησης ζωνών Λιβάνου-Ισραήλ
7. Αμοιβαία επαναπροσέγγιση Ιραν-Σαουδικής Αραβίας
8. Πρόοδος στις «Συμφωνίες του Αβραάμ»
9. Προσπάθεια της Ιταλίας να καταστεί ενεργειακός κόμβος της Μεσογείου (Mid-Med Hub)

Εκκρεμότητα επίλυσης του Κυπριακού

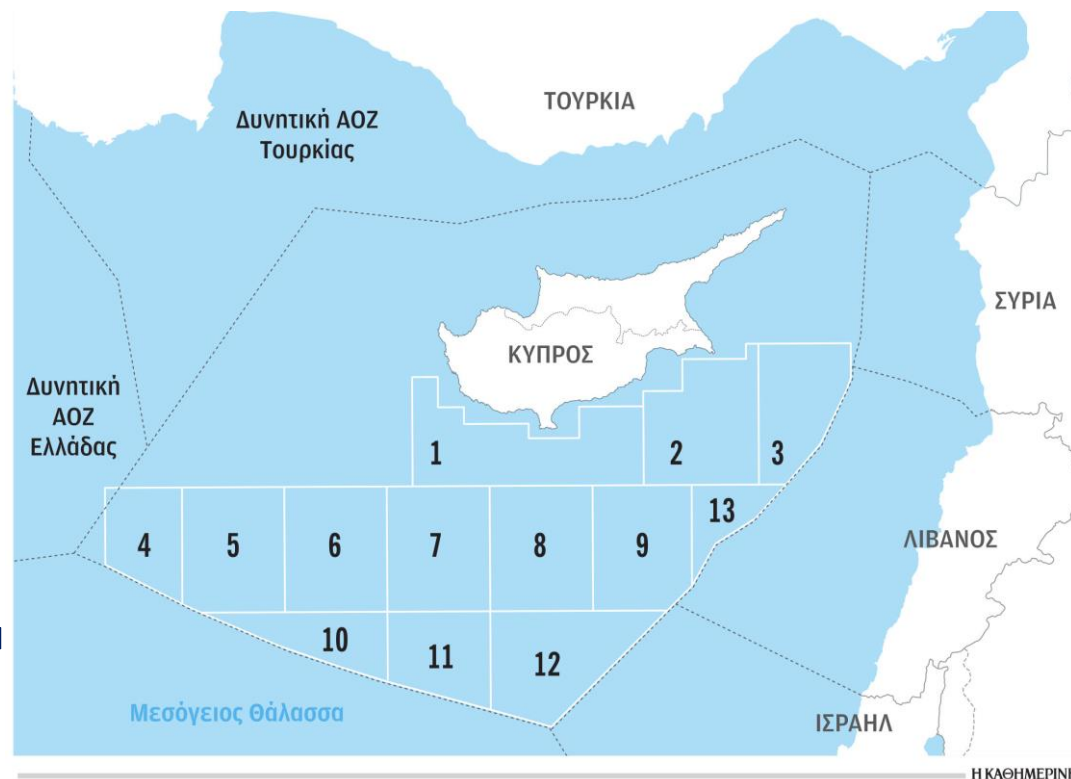
Το Κυπριακό είναι περίπτωση χαμένων ευκαιριών. Κάθε πρόταση επίλυσης, είναι χειρότερη της προηγούμενης με προσθήκη νέων τετελεσμένων (π.χ. Βαρώσια). Η σημερινή κατάσταση τείνει να μετατρέψει την *de facto*, σε *de jure* διχοτόμηση.

ΤΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΕΙ ΜΟΧΛΕΥΣΗ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ.

.Όσο σωρεύονται επιτυχείς ανακαλύψεις στην ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας, τόσο θα αυξάνονται οι τουρκικές πιέσεις και παράνομες ενέργειες.

Η Κυπριακή Δημοκρατία θα μπορούσε εδώ και 12 χρόνια, από την ανακάλυψη του κοιτάσματος «Αφροδίτη», να είχε μεριμνήσει για την κατοχύρωση των συμφερόντων και της τουρκοκυπριακής συνιστώσας της μιας και ενιαίας Κύπρου, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλία σύστασης ειδικού λογαριασμού *escrow account* στην Ελβετία, υπό την εποπτεία και εγγύηση του ΟΗΕ, όπου θα πιστωνόταν το μερίδιο της τουρκοκυπριακής κοινότητας (όχι βεβαίως του ανυπόστατου Τουρκοκυπριακού «Κράτους»), από τις καθαρές προσόδους εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στο σύνολο της κυπριακής ΑΟΖ. Το μερίδιο 18% που αντανακλούσε την προ της εισβολής και κατοχής πληθυσμιακή αναλογία μεταξύ Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων, θα ήταν ενδεχομένως μια δίκαιη αφετηρία.

Κατά παράβαση κάθε διεθνούς νομιμότητας η Τουρκία προασπίζοντας υποτίθεται τα συμφέροντα των Τουρκοκυπρίων, παραβίασε επανειλημμένως την ΑΟΖ της Κυπριακής δημοκρατίας με παράνομες έρευνες και γεωτρήσεις

Δομικός αναπροσανατολισμός της Τουρκίας

Η διάρρηξη των σχέσεων με Δύση & NATO ενδέχεται να συμβεί όποτε, προκαλέσει πόλεμο με την Ελλάδα διαλύοντας την Ν.Α. πτέρυγα του NATO, η εάν αποκτήσει Κινεζικά μαχητικά J-10C όπως το Πακιστάν, η Ρωσικά SU-35 & SU-57

Η Τουρκία, ενδεχομένως θα προσχωρήσει στον **SCO: Οργανισμό Συνεργασίας της Σαγκάης** που ιδρύθηκε το 2001 ως **“Shanghai Five”** με πυρήνα την Ρωσία, Κίνα, Κυργιστάν, Καζακστάν και Τατζικιστάν. Στη συνέχεια επεκτάθηκε καλύπτοντας το 44% του παγκόσμιου πληθυσμού μαζί με την Ινδία και το Ιράν.

Η Ρωσία προσπαθεί να καταστήσει τον SCO ένα αντί-NATO οργανισμό, χωρίς να βρίσκει ανταπόκριση από κρατη-μέλη που είναι επιφυλακτικά για την Ουκρανία.

- Η Τουρκία είναι *dialogue partner* στο SCO. Παρέστη με τον Ερντογαν, τον μόνο ηγέτη κράτους-μέλους του NATO στη σύνοδο κορυφής των κρατών της SCO στη Σαμαρκάνδη τον Σεπτέμβριο 2020,. (Πηγή: [European Council on Foreign Relations, 16/9/2022](#))
- Απέναντι στο SCO, βρίσκεται το AUKUS με συμμαχία Ιαπωνίας, ΗΠΑ, Αυστραλίας, Νέας Ζηλανδίας, και Ηνωμένου Βασιλείου, έναντι της Κίνας. Πρόσφατα η Αυστραλία απέκτησε 5 πυρηνοκίνητα αμερικανικά υποβρύχια.
- Τέσσερα Κρατη-μελη του SCO είναι πυρηνικές δυνάμεις, έναντι τριών του NATO και δυο του AUKUS.

Η Ευρασιατική προσέγγιση της Τουρκίας επιταχύνθηκε με την Ισλαμοποίηση και απομάκρυνση της, από το κοσμικό κράτος. Αυτή είναι η διαφορά Ερντογαν και Κεμάλ.

Ο εξευρωπαϊσμός της αποτελεί μάλλον παρελθόν. Η χώρα επιστρέφει στις ασιατικές ρίζες και καταβολές της.

Ενισχύεται η Ένωση Τουρκόφωνων Ασιατικών κρατών, με επιδίωξη την ένταξη σε αυτήν της λεγομένης Τούρκο-Κυπριακής Δημοκρατίας με αντίστοιχη διπλωματική αναγνώρισή της.

Προάγεται σχέση *a la carte* με την Δύση.

Η Οικονομική κρίση στην Αίγυπτο μειώνει το ειδικό της βάρος, στον χώρο της MENA

Η Αίγυπτος, είναι η πολυπληθέστερη χώρα, ατμομηχανή της MENA.

Απέφυγε την οικονομική ύφεση (λόγω πανδημίας) το 2020, αλλά ο πόλεμος στην Ουκρανία την έβλαψε.

1. Η χώρα εισάγει από Ουκρανία και Ρωσία. το 50% των αναγκών της σε σιτηρά,
2. Δέχεται από τις ανατολικές χώρες, 4 εκ. τουρίστες σε σύνολο 8 και.
3. Εισάγει 120 εκατ. βαρέλια αργού ετησίως από τη Ρωσία με σχεδόν διπλάσιο από το προ της κρίσης κόστος, περίπου 15 δις. USD. Την κατάσταση μετριάζουν οι εξαγωγές της LNG και φυσικού αερίου, αξίας 8 δις USD το 2021–22.

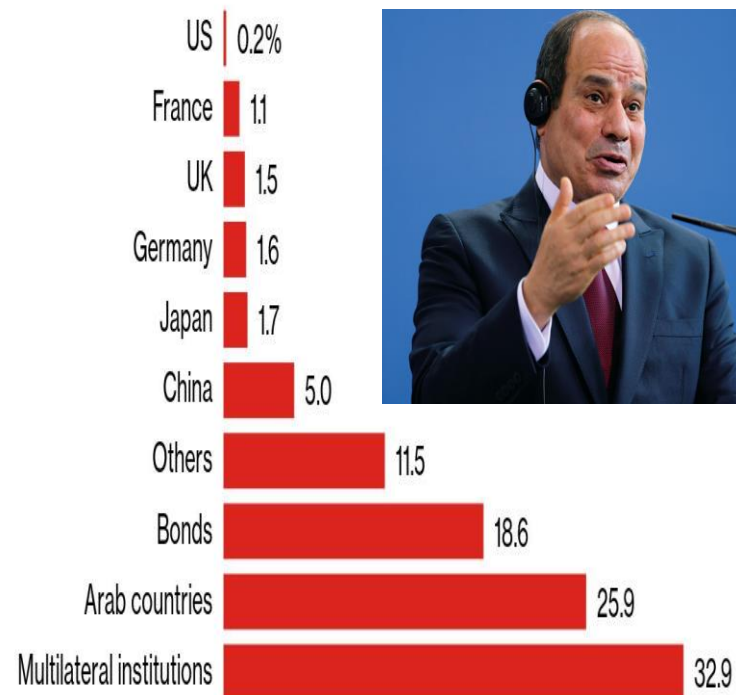
Αποτέλεσμα, είναι ανισορροπίες στα οικονομικά ισοζύγια, με εξωτερικό χρέος 143 δις USD το 2021, ο πληθωρισμός, υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, επισιτιστική κρίση και διάβρωση της κυρίαρχης εικόνας του προέδρου **Abdel Fattah El Sisi**, αλλά και του κύρους της χώρας σε επίπεδο MENA.

Τυχόν αποσταθεροποίηση, θα κλονίσει υφιστάμενες ρευστές συμμαχίες, μεταξύ των οποίων και η τριμερής Ελλάς-Κυπρος-Αιγυπτος ικανοποιώντας Τουρκία και Λιβύη.

Egypt Is Among Mideast's Most Indebted Countries

Percentage of external debt by creditor

■ External debt by creditor (End of June 2022)

Source: Central Bank of Egypt

Bloomberg

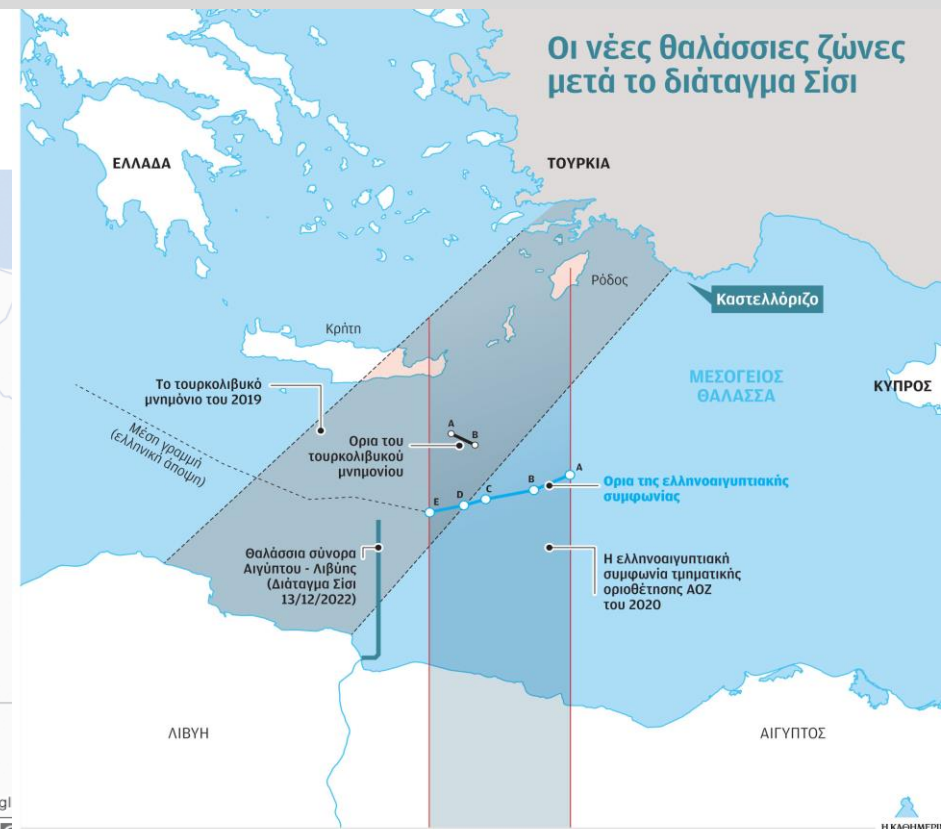
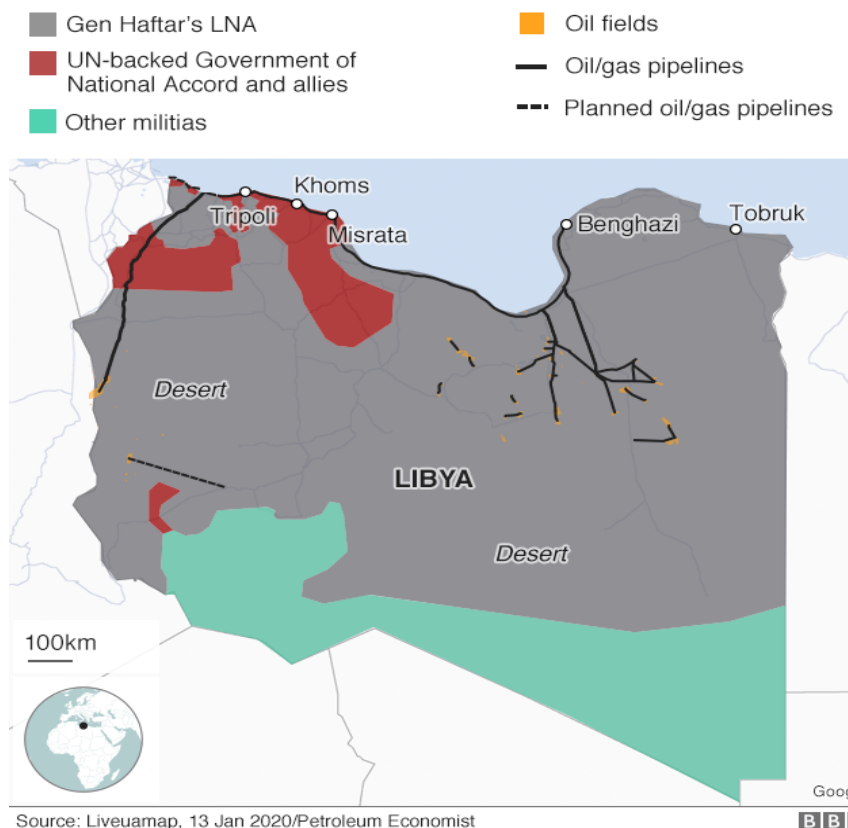
Η «Παγωμένη» κρίση διαρκείας στην Λιβύη

10 χρόνια μετά την ανατροπή (από δυνάμεις του NATO) του καθεστώτος Gaddafi το 2011 και την απόσχιση, το 2014 με εμφύλιο πόλεμο της Βεγγάζης, επιτεύχθηκε κατάπαυση πυρός το 2020. Τον Μάρτιο 2021 ανέλαβε πρωθυπουργός στην υποστηριζόμενη από τον ΟΗΕ κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας με έδρα την Τρίπολη, ο φιλοτουρκός *Abdul Hamid Dbeibeh* που υποστηρίζεται στρατιωτικά από Τουρκία και Ιταλία και Κατάρ. Η επανάληψη του εμφυλίου πολέμου είναι πιθανή. Η Λιβύη υπέγραψε με την Τουρκία δυο παράνομα και νομικώς ανυπόστατα μνημόνια το 2019 για οριοθέτηση ΑΟΖ και το 2022 για έρευνες υδρογονανθράκων. ΕΕ και ΗΠΑ δεν αναγνωρίζουν την νομιμότητά τους.

Τον στρατηγό Haftar στηρίζουν Ρωσία, Αίγυπτος ΗΑΕ, και μερικώς η Γαλλία.

Η Ελλάδα τηρεί αμφιλεγόμενη στάση, χωρίς εμφανή κέρδη από τις δυο παρατάξεις.

Στόχος του ΟΗΕ είναι η διενέργεια ελευθέρων εκλογών και η ενοποίηση της χώρας. Ο Dbeibeh με Τουρκική στήριξη, αναβάλλει τις εκλογές για να διατηρηθεί στην εξουσία.

«Συμφωνίες του Αβραάμ» μεταξύ Ισραήλ και Αράβων.

Κοινός προπάτωρ τριών θρησκειών της Μέσης Ανατολής, του:

- Ιουδαϊσμού,
- Χριστιανισμού και του
- Μωαμεθανισμού, υπήρξε ο Αβραάμ.

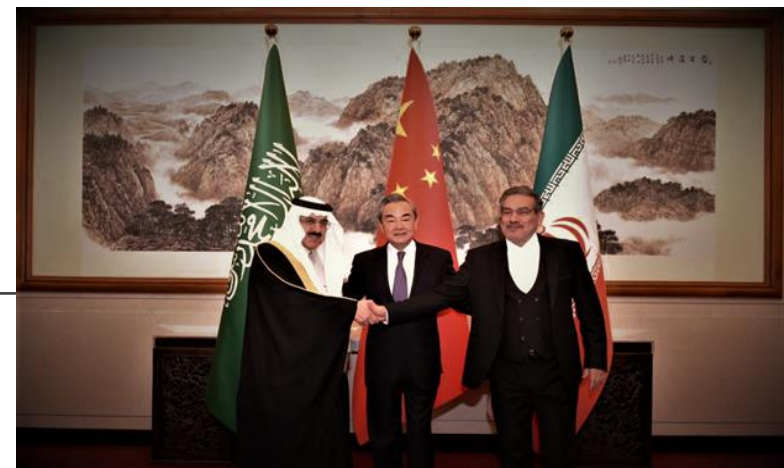
Οι **συμφωνίες του Αβραάμ** που κατάρτησαν οι ΗΠΑ, είναι διμερείς **συμφωνίες-πλαίσιο (Frame Agreements)** μεταξύ Ισραήλ και Αράβων με στόχο την δημιουργία διπλωματικών σχέσεων και την αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ, 70 χρόνια μετά την ίδρυσή του.

- Η πρώτη συμφωνία, με τα **ΗΑΕ** υπογράφηκε στην Washington, DC την 15^η Σεπτεμβρίου 2020, (η την 26^η Elul του Εβραϊκού έτους, 5780, η τέλος, την 27^η Muharram Του Αραβικού έτους 1442).
- Ακολουθήσαν ,
- το **Μπαχρέιν**, την 15^η Σεπτεμβρίου 2020,
- το **Μαρόκο**, την 22^α Δεκεμβρίου 2020 και
- το **Σουδάν**, σε μη προσδιορισμένη ημερομηνία.

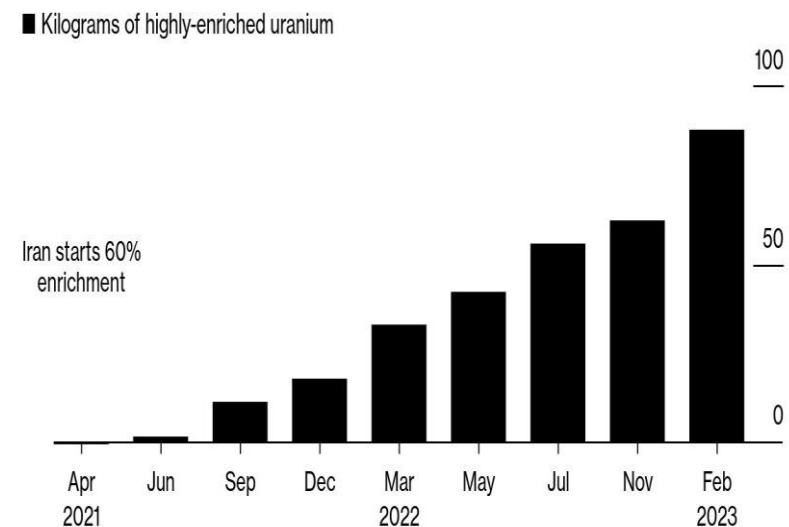
Η πυρηνικές φιλοδοξίες του Ιραν, ως παράγων αποσταθεροποίησης

- Το 1979 ανατρέπεται ο φιλοδυτικός Σάχης *Mohammad Reza Pahlavi* που επιδίωκε την αναβίωση του μεγαλείου της αρχαίας Περσίας, όπως ο Ερντογαν σήμερα, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τον Μάρτιο 1979 διαλύθηκε το *SENTO* (Αμυντικό Σύμφωνο της Μέσης Ανατολής με μέλη το Ιραν, Ιράκ, Τουρκία, Πακιστάν και Ηνωμένο Βασίλειο. Έδρα η Άγκυρα).
- Ήταν η τελευταία πράξη Βρετανικής κυριαρχίας στην Μέση Ανατολή.
- Οι θεοκρατικές διοικήσεις, με εξαίρεση δυο **παράθυρα ευκαιρίας** του Προέδρου **Ali Akbar Hashemi Rafsanjani** το 1991 και **Muhammad Khatami** το 2001, αγνοήθηκαν από τις ΗΠΑ που έσπευσαν με τον πρόεδρο **George W. Bush**, να κατατάξουν το Ιραν στον **«Άξονα του Κακού»**, λόγω των συμμαχιών του με τις *Hizballah*, *Hamas* και *Islamic Jihad*. Το 2015 επί **Barack Obama**, ΗΠΑ και Ιραν συμφώνησαν μαζί με Ρωσία, Κίνα και δυτικές δυνάμεις σε συμφωνία περιορισμού του πυρηνικού προγράμματος, έναντι χαλάρωσης των κυρώσεων. Ο Πρόεδρος **Donald Trump** την ακύρωσε το 2018.
- Το Ιραν απολαμβάνει μερικώς την κατανόηση της Ευρώπης και την εχθρότητα των ΗΠΑ. Αποκατέστησε από το 2016, διπλωματικές σχέσεις με την Σαουδική Αραβία, με την μεσολάβηση της Κίνας που αναβαθμίστηκε διεθνώς διπλωματικά. Παράλληλα, ενίσχυσε τις σχέσεις του με τα ΗΑΕ στο επίπεδο του **Σείχη Mohamed bin Zayed** των ΗΑΕ.
- Υποστηρίζεται διπλωματικά από την Ρωσία και την Κίνα, Ανθίσταται στις σοβαρές οικονομικές κυρώσεις που πυροδοτούν κοινωνικές αναταραχές σε συνδυασμό με την αυταρχική φύση του άκαμπτου θεοκρατικού καθεστώτος.

Iran's Advancing Nuclear Program

The country's stockpile of uranium enriched to 60% purity levels has swelled

Source: IAEA data compiled by Bloomberg

Bloomberg

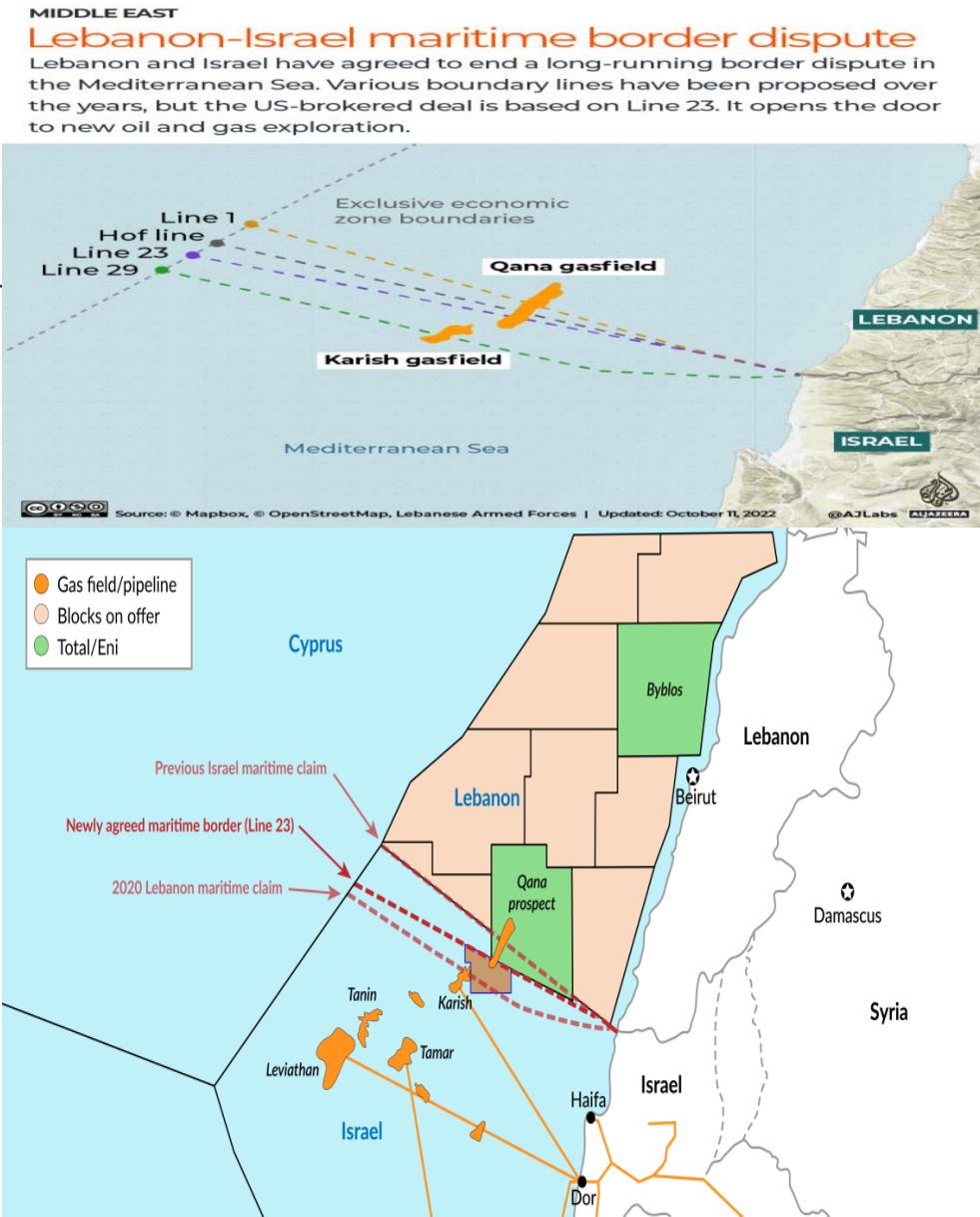
Συμφωνία οριοθέτησης ζωνών Λιβάνου-Ισραήλ

Το Ισραήλ και ο Λίβανος, τυπικά σε εμπόλεμη κατάσταση από το 1948, με τη μεσολάβηση από το 2020 των ΗΠΑ (Amos Hochstein), κατέληξαν σε ιστορική συμφωνία οριοθέτησης της μεταξύ τους ΑΟΖ, τον Νοέμβριο 2022

Η συμφωνία αποδίδει το κοίτασμα αερίου KARISH* στο Ισραήλ και το κοίτασμα QANA κατά πλειοψηφία στον Λίβανο. Οι δυο χώρες θα συμφωνήσουν σε *profit-sharing arrangement* για την εκμετάλλευση του QANA. Η Γαλλία, μάρτυρας στην τελετή υπογραφής, αναλαμβάνει με την *TotalEnergies* την έρευνα και εκμετάλλευση του κοιτάσματος.

Η Win-Win συμφωνία, αν υπάρξει βούληση, και επανέλθει η Τουρκία σε δυτικότροπη τροχιά, θα μπορούσε, με προϋποθέσεις, να λειτουργήσει σαν **μοντέλο στις περιπτώσεις Ελλάδος-Κύπρου-Τουρκίας**,

* Το KARISH ανακάλυψε η *Energean Plc* που έλαβε FID για εκμετάλλευση με *FPSO* (*Floating Production Storage Off-loading*) που θα κατασκευάσει η Γαλλική *TechnipFMC*.

Οριακές Έλληνο-Τουρκικές σχέσεις

Μελλοντικές μετεκλογικές προκλήσεις II

Εάν ολοκληρωθεί η Τουρκική αναδίπλωση με τις ΗΠΑ και την δύση, συναινώντας τον Ιούλιο (πριν την σύνοδο του NATO), στην είσοδο και της Σουηδίας στο NATO, τότε θα διευκολυνθεί στην απόκτηση των μαχητικών F-16 αλλά όχι F-35.

Το State Department, μαζί με τις προϋποθέσεις για τα F-16, ενδεχομένως θα εκφράσει ευχή, **όχι προαπαιτούμενο**, την απαλοιφή των απειλών κατά της Ελλάδος: από το *casus belli* μέχρι την αμφισβήτησή κυριαρχίας νησιών.

Στην διαδικασία «επιστροφής του ασώτου», οι ΗΠΑ πιθανόν να ζητήσουν από την Ελλάδα, «ευελιξία» (διάβαζε υποχωρήσεις) έναντι Τουρκικών απαιτήσεων, στην γνωστή πολιτική των «ίσων αποστάσεων».

Μελλοντικές μετεκλογικές προκλήσεις

Αποτελεί πεποίθηση, ότι η Τουρκία έναντι της Ελλάδος, αλλάζει τακτική, όχι στρατηγική, ανεξάρτητα του νικητή των Τουρκικών εκλογών τον Μάιο 2023.

Αυτό που αλλάζει, κατω από το βάρος των 100+ δισ. USD που απαιτούνται (από μια σαθρή Τουρκική Οικονομία), για την ανασυγκρότηση μετα τους σεισμούς, είναι το επείγον *rapprochement* με τις ΗΠΑ.

Η αλλαγή περιλαμβάνει περιθωριοποίηση των S-400, συναίνεση εισόδου της Φινλανδίας στο NATO και αποφυγή επιθετικής ρητορείας εναντίον της Ελλάδος με περιορισμό υπερπτήσεων.

Σε αντιστάθμιση, θέτει σε λειτουργία στην Ανατολική Μεσόγειο και Αιγαίο, το ελικοπτεροφόρο TSG **Anadolu (L-400)** με αεροαποβατικές δυνατότητες έναντι προφανών Ελληνικών στόχων.

Ευχαριστώ για τον χρόνο
και την προσοχή σας.